

SZIRMAI KÁROLY:

Állástalanul

Elbeszélés

A dermesztő, ónszinű februári reggelen egy idősebb, sovány, pepita-felöltős férfi haladt végig, fal mellé húzódva, a szűk belvárosi utcákon: A jövő-menő, dolgaik után igyekvő emberek közt bizonyára nem tűnt volna fel, ha nem visel télen ily vékony s szokatlan mintájú felöltőt. A pepita ugyanis barnába játszott, piszkoszöld árnyalattal, mintha a sok viseléstől megfakult, elpiszkolódott volna.

Az idős férfi láthatóan fázott; ajkai a hidegtől kékre dermedtek. Végre céljához ért, egy üvegtetős bajáratú, négyemeletes, belvárosi házhoz, melynek bejáratán — kétoldalt — különféle vállalatok aranybetűs cégtáblái diszelegtek. A pepitafelöltős végigpillantott a feliratokon, majd belépett a keskeny, folyosószerű kapuba s benyitott a kicsiny, gyéren világított portásfülkébe.

— Jó napot! Dr. Pavkovics elnök urat keresem.

A portás, egy behemóttestű, puffadtarcú, düllédtszemű ember, leeresztette újságját s szemüvege felett vizsgálódó tekintetet vetett reá, majd megszólalt:

— Az elnök úr féltíz tájban szokott bejönni.

— Meglehetne, kérem, odafenn várni?

— Meglehet éppen — válaszolta a portás közönyösen — II. emelet 10. titkárság — igazította útba s ismét belemerült újságja olvasásába. A pepitafelöltős felment a második emeletre s csendesen bekopogtatott a 10. számú ajtón.

A felhangzó »szabad«-ra benyitott egy szélesablakos, utcai irodahe-lyiségbe. Ketten dolgoztak itt. Az egyik — harmincévesnek látszó, magas, komoly, szőke fiatalember — levelet gépelt a szoba közepén levő íróasztalánál, a másik — alig húszéves, megnyerő arcú, barnahajú fiú — fal melletti íróasztalán kimutatást vonalazott.

— Jó napot! — szólott belépve a pepitafelöltős. — Dr. Pavkovics elnök úrral szeretnék, kérem, beszélni.

— Az elnök úr még nincs itt — fordult felé az elnöki titkár. — Mi-lyen ügyben tetszik őt keresni?

— Egy kérvényt szeretnék személyesen átadni. — S mintegy ma-gyarazatkép még hozzátette: Az elnök úr régi ismerősöm.

— Sziveskedjék akkor megvárni s helyet foglalni. Ha az elnök úr megjön, azonnal bejelentem, mondta előzékenyen. — De kérem a nevét, hogy feljegyezhessem.

— Tolmácsy László, volt pénzügyigazgató.

A személyi titkár felírta könyvecskéjébe s folytatta félbenhagyott munkáját.

Féltíz tájban felhangzott az emelkedő lift zúgása. Kettős ajtócsapódás hallatszott, majd valaki könnyed léptekkel elhaladt a titkárság előtt s kizárta a következő helyiség ajtaját.

Néhány perc múlva röviden megszólalt a titkári csengő, s a fiatalember már ugrott is a párnázott-ajtós, sarki, balkonos szobafelé. Az alacsony, köpcös, kopaszodó, őszülő elnök, amerikai íróasztalához támaszkodva, keresztbefont karral várta. Rövid, kutató pillantást vetett rá, majd megszokott kimért, tartózkodó modorában néhány kurta kérdést intézett hozzá. A fiatalember zavartan, kapkodó buzgósággal válaszolt, majd bejelentette, hogy egy ismeretlen úr várakozik a titkárságban és személyesen szeretné kérvényét átadni.

— Hogy hívják?

— Tolmácsy Lászlónak. Azt mondta, pénzügyigazgató volt.

— Tolmácsy? — nézett ki az elnök hosszasan az ablakon, mintha emlékezetében kutatna, azután könnyedén végigsimított a homlokán.

— Ja, igen — mondta. — Vegye át, kérem, Varró úr a kérvényét s közölje Tolmácsy úrral, hogy fáradjon ide a jövő hét bármelyik napján. Most nincs időm vele foglalkozni.

S hátat fordítva, a telefon után nyúlt.

Varró visszasietett a titkárságba, átadta az elnök üzenetét s magához vette a kérvényt. Amikor Tolmácsy elment, odafordult kollégájához:

— Nézd, Elemér, milyen gyönyörű, egyenletes kézírása van. Nem látszik meg, hogy hatvan felé közeledik, nincs vonásaiban semmi öreges reszketés.

— Csakugyan? — Mutasd, hadd látom.

Belenézett az átnyújtott kérvénybe.

— Valóban szép és érdekes kézírás — állapította meg. — Kár, hogy nincs kéznél egy jó, megbízható grafológus. Vajjon mi mindent olvasna ki belőle?

— Megfigyelted, milyen hosszú, kékes-fekete a haja, milyen száraz, pergamenszerű az arca, s milyen hosszúak, vékonyak az ujjai? Szinte olyan, mintegy rangrejtve járkáló művész.

— Csakugyan van benne valami szokatlan, nem mindennapi — jegyezte meg a titkár. — S mint annyian, természetesen ő is állást keres.

— Azt.

— Ő is vajdasági, akár az elnök. Ügylátszik, valamikor együtt dolgozhattak, a kérvényben burkoltan erre céloz.

— Akkor meg, nem értem, miért nem fogadta.

— Talán váratlanul, készületlenül érte a látogatás. Hirtelenében nem tudott volna mit felelni, s ez kellemetlen lett volna neki, vagy mit tudom én, majd meglátjuk a jövő héten.

— Csakugyan, ez lehet az oka — válaszolta Varró.

— Valószínűleg. Ma bizonyára neki is probléma valakit elhelyezni, különösen jobb állásba. Nekünk is csak az volt a szerencsénk, hogy tudtunk más nyelven is és ajánlással mindenkit megelőztünk. De nézd a többi állástalant. Már újsághirdetéseket se böngésznek, hanem délelőttönként irodáról-irodára vándorolnak. És nem is akárcicsodák, hanem felszámolt vagy csődbekerült vállalatok vezető tisztviselői. Kettőt közülük tegnap is láthattál. Két évvel ezelőtt együtt dolgoztunk a Gabonakereskedelménél. S most úgy tettünk, mintha nem ismernénk egymást.

Kölcsönösen szégyeltük a találkozást. Ők azt, hogy állást koldulnak, én meg, hogy állásban vagyok és nem segíthetek rajtuk. Elfordultunk egymástól. Még jó, hogy te ott voltál, s azonnal bejelentetted őket — helyettem — az igazgatónak. — Vajjon mit gondolhattak magukban?

Kisvártatva folytatta:

— Nem kevésbé szomorú Haraszti ismerősöm esete is. Valami kisebb állása volt az egyik, ma is létező vállalatnál, ahol mindenki lelkiismeretes, szorgalmas, törekvő tisztviselőnek ismerte — s jó kollégának. Jött azonban a gazdasági válság és Zürich — vagy megfordítva — s többedmagával együtt ő is feleslegessé vált, B-listára került, szerény végkielégítéssel elbocsátották. Állást természetesen nem kaphatott, tehát megpróbált élni, tengődni, míg végkielégítéséből futotta, sőt azután is. Mult héten azonban már nem bírta tovább, s mit gondolt, vagy mit nem, felment a régi vállalathoz, benyitott a régi nagyirodába, s halkán köszönve, letelepedett hátul az egyik üres íróasztalhoz. A többiek csodálkozva ütötték fel fejüket, mintha csak azt kérdeznék, mit akar, mit keres közöttük, hiszen már nem tartozik hozzájuk, facér, állástalan tisztviselő, azután fejükkel visszabólintva, folytatták munkájukat. Senkinek se jutott eszébe, hogy oda menjen, jövetelének célja felől érdeklődjék, vagy egy-két jó szót szóljon hozzá. Ő pedig csak ült és várt, valami képtelen csodára-e vagy arra, hogy pénzt kérjen valakitől — tíz percig, húsz percig, mikor váratlanul belépett a vállalat magas, feketeszakállas, szemüveges igazgatója és csodálkozva nézett rá: »Hát maga mit keres itt, Haraszti úr?« — »Egy volt kollégámmal szeretnék beszélni...« — válaszolta kényszeredetten, bizonytalanul. — »Ügy, egyik volt kollégájával?...« — jegyezte meg furcsa hangsúllyal. — »Nem gondolja, kérem — folytatta — hogy ez hely és idő szempontjából egyaránt szokatlan?« — »Kétségtelenül az...« — »Annál is inkább, mert ön nem tartozik többé a vállalat kötelékébe, s így itt tulajdonképpen semmi keresnivalója.« — »Azt hittem, talán mégis...« — válaszolta Haraszti, de nem fejezte be gondolatát, úgys hasztalan, hiábavaló lett volna, s köszönés nélkül, szótlanul kiment. — Így beszélte el az egyik érdektelen szemtanú — fejezte be a titkár. — Ezért, ha állástkeresőt látok, eszembe jutnak mindazok, akik hiába járnak, vándorolnak irodáról-irodára.

*

Tolmácsy, ahogy megbeszélték, a következő héten újra eljött. Ezúttal is vékony, barnapepítés felöltőjében, arcán valami merev nyugalommal. S minthogy az elnök már benn ült irodájában, Varró sietve bejelentette. De alig volt benn egy-két pillanatig, máris visszajött.

— Az elnök úr nagyon sajnálja, azonban most sem fogadhatja. Sziveskedjék holnap újra idefáradni.

Tolmácsy arca mintha fakóbbá vált volna, elköszönése szárazabbá. Semmi egyéb nem jelezte, hogy bántja, bosszantja csalódottsága. Nem kérdezősködött, nem volt semmire se kíváncsi, szótlanul kiment.

Varró keresztbefont karral állt íróasztala mellett, s felrántva vállait, csodálkozva mondta:

— Ezt nem értem!

— Valószínűleg ezután se fogad. Az ügy kezd bonyolódni.

— Legalább ideges vagy bosszús lett volna, de egyik se! Olyan volt, mint máskor: kimért, nyugodt, hűvösen udvarias, rendelkező. — Vajjon mi lehet e mögött? — túrt bele idegesen a hajába.

Másnap a jelenet pontosan megismétlődött. Azután még négyszer, egymásután. Varrót annyira bántotta a dolog, hogy csak izgatott akadozással tudta megismételni az elnök szokásos üzenetét. Egész viselkedésén meglátszott, hogy szenved, restelkedik s szinte csupa bocsánatot kérő mentegetődzés. Tolmácsy viszont véges-végig megőrizte korábbi nyugalmat, száraz udvariasságát, s egyszer sem alázkodott odáig, hogy megkérdezze:

— De hát tulajdonképpen miért nem fogad engem az elnök úr?

Az úgy már a titkárt se hagyta nyugodni. Megpróbálta rávenni Varrót, hogy beszéljen az elnökkel s kísérelje meg a dolgot dűlőre vinni. De Varró azt válaszolta, hogy nem teheti. Az elnök nem tűrné, hogy egy tisztviselője befolyásolja. Az ilyesmi — szerinte — egyértelmű volna cselekedete kéretlen és illetéktelen bírálatával. S hogy ennek mi lenne a következménye, azt jól tudja.

— Tudom — válaszolta a titkár. Dehogy mitévő lesz legközelebb, azt elhallgatta.

S mikor Tolmácsy újra megjelent, bemutatkozva, udvariasan kihívta a folyosóra.

— Bocsásson meg, kérem, hogy beleavatkozom a dolgába. De nem nézhetem tovább, hogy az elnök úr napról-napra idekéreti s midőn megjelenik, nem fogadja. Az okot, mely őt erre készíti, nem ismerem, azonban — bármi is legyen — nem tarthatom mentségnek az ily viselkedésre. Az eddigieken okulva, ezért azt tanácsoltam, hogy ne fáradjon tovább az idejárással. Semmi értelme.

— Köszönöm — válaszolta Tolmácsy. — Már magam is erre gondoltam. Sajnos, dr. Pavkovics úr elfelejtette, mit tettem érte valamikor. Ha én akkor nem vagyok... — de nem fejezte be gondolatát.

A vállalat titkára egészen a lépcsőházig kíserte. Mikor visszatért, átszólt Varróhoz:

— Tolmácsy többé nem fog idejönni.

— Miért, szóltál neki valamit?

— Igen, hogy semmi értelme további idejárásának. Az elnök úgyszem fogadja.

— Azt hiszem, igazad van.

— Egészen biztosan. Mert, ha akarta volna, bőven volt rá ideje. Egyébként megtudtam, hogy Tolmácsy régebben olyasmit tett érte, amit egy ilyen természetű ember, mint az elnök, mai állásában el sem felejt-het, meg sem bocsájthat. Tolmácsy, ha ideveszi, még ha a legtitoktartóbb is — amiben pillanatra sem kételkedem — örök emlékeztető lett volna számára, hogy ki volt valamikor, s honnan emelkedett fel.